



Тасдиқ мекунам»
Ректори Донишгоҳи миллии
Тоҷикистон, профессор
Хушваҳтзода К.Х.

2023

ХУЛОСАИ ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

Диссертатсияи Чанг Лей таҳти унвони «Таҳлили сохторӣ ва маъноии истилоҳоти забоншиносӣ 语言学 дар забонҳои тоҷикӣ ва чинӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.02.20 - Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ дар кафедраи забонҳои хориҷии факултети забонҳои Осиё ва Аврупои Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба анҷом расидааст.

Чанг Лей аз соли 2013 ба ҳайси ассистенти кафедраи забонҳои шарқи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни кор мекунад. Ӯ соли 2014 Донишгоҳи омӯзгории Синдзянро аз рӯйи ихтисоси забоншинос хатм кардааст.

Роҳбари илмии унвончӯ номзади илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи забонҳои хориҷии факултети забонҳои Осиё ва Аврупо Имомзода Маҳина мебошад.

Мавзуи диссертатсия дар шурои олимони факултети забонҳои Осиё ва Аврупои ДМТ дар таърихи 30 декабри соли 2021, қарори №4 тасдиқ шудааст.

Аз муҳокимаи диссертатсия чунин натиҷагирӣ карда шуд:

Диссертатсия ба мавзуи хеле муҳим ва таҳқиқношудаи илми забоншиносӣ бахшида шудааст. Воқеан, унвончӯ возеҳу бамаврид таъкид мекунад, ки истилоҳот қисмати муҳимми таркиби луғавии ҳар як забон ва сарчашмаи ғанӣ гардондани он ба шумор меравад, ки он вобаста ба ин ё он соҳаи илм тааллуқ дорад. Истилоҳоти як соҳа метавонад дар соҳаи дигар маъноии истилоҳии худро аз даст бидиҳад ва ҳамчун калимаи одӣ ва муқаррарӣ истифода шавад. Дар забони имрӯзаи тоҷикӣ бештари истилоҳот махсусан ба воситаи тарҷумаи адабиёт, адабиёти мухталиф аз забонҳои хориҷӣ аз ҷумла забонҳои англисӣ ва русӣ, инчунин дар шакли иқтибосот аз забонҳои гуногун дохил гардидаанд. Луғати истилоҳот дар ягон забон муддати зиёд пойдор ва бетағйир наместонанд. Бо мурури замон, бо тараққӣ намудани илму техника, бо ворид гардидани истилоҳоти нав чунин вожаномаҳо зуд-зуд тағйир меёбанд.

Мубрамияти диссертатсия мавриди назарро муҳаққиқ, пеш аз ҳама, омӯзиши муқоисавии сохтор ва маъноии истилоҳи «забоншиносӣ» дар забонҳои тоҷикӣ ва чинӣ аст, ки иқдоми аввалин дар забоншиносии

муқоисавии тоҷик мебинад. Мавриди қайд аст, ки таҳқиқи муаммоҳои истилоҳ ва воситаҳои ифодаи он солҳои зиёд на танҳо диққати олимониро ба худ ҷалб намудааст, балки фаҳмишу табиати он сабаби баҳсу талошҳои низ гардидааст. Новобаста ба шумораи зиёди пажӯҳишҳои ба мавзӯи мавриди баҳс бахшидашуда хусусиятҳои маъноӣ сохтори истилоҳ то ҳол ба қадри кофӣ омӯхта нашудааст.

Муҳаққиқ қайд намудааст, ки истилоҳ дар таркиби луғавии ҳар як забон мавқеи муҳимро ишғол намуда, омӯзиши он яке аз самтҳои муҳимтарини таҳқиқоти забоншиносии муосири забоншиносони тоҷик ва чин мебошад. Аз нимаи асри гузашта зарурати дарки амиқи назариявии забоншиносии истилоҳоти забони муосири чинӣ ба миён омадааст. Масъалаҳои истилоҳот аз ҷониби олимони чинӣ яке аз самтҳои муҳимтарини таҳқиқоти забоншиносии муосир гардидааст. Ин сабаби афзудани аҳамияти истилоҳот дар забон ва нокифояи донишҷӯи равандҳои ташаккул, инкишоф ва фаъолияти истилоҳот дар забони муосири чинӣ мебошад. Омӯзиши қонуниятҳои ташаккули истилоҳот дар забони чинӣ, сохтор ва семантикаи онҳо ба яке аз муҳимтарин вазифаҳои илми забони чинӣ торафт инкишоф ёфта, истилоҳот ва ибораҳои нави истилоҳӣ пай дар пай пайдо шуда истодаанд.

Барои расидан ба мақсуду ҳадафҳои таҳқиқ муҳаққиқ ба дастовардҳои илмии олимони ватаниву хориҷӣ, ба монанди Л.Л. Нелюбина, Н.Д. Андреева, В.Д. Аракина, Л.А. Чернишова, В.П. Даниленко, Л.М. Алексеева, К.Я. Авербух, Д.Лайон, Д. Лакофф, Т.А. Расторгуева, И.П. Иванова, Б.А. Илиш, Т.С. Сорокина, В.Д. Аракин, И.Б. Хлебникова, Т.М. Беляева, Л.С. Чахоян, Карл Бруннер, Р. Гаффаров, Ш. Рустамов, Ҳ. Мачидов, Д. Хочаев, Д. Саймиддинов, М.Б. Султонов, М. Саломов, Н. Шаропов, Гао Минкай, Ли Лэ, Пан Юнжун, Чжао Юнпин ва дигарон такя намуда, аз онҳо ба таври самаранок истифода бурдааст.

Муҳаққиқ чихати ба мақсаду ҳадафҳои худ ноил шудан ҳаллу фасли вазифаҳои зеринро зарур мешуморад:

- ошкор намудани истилоҳи забоншиносӣ ва равишҳои ташаккулёбии истилоҳ дар забонҳои тоҷикӣ ва чинӣ.

- муқаррар намудани хусусиятҳои маъноӣ ва мафҳумии истилоҳи забоншиносӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва чинӣ бо мақсади ошкор ва мушахас намудани ҳаммонандӣ ва фарқияти онҳо аз якдигар.

- муайян намудани манбаъҳои истилоҳи забоншиносӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва чинӣ;

- таснифоти марҳилаҳои рушди истилоҳот дар забонҳои муқоисашаванда;

- таснифоти маъноҳои антонимӣ ва синонимии истилоҳоти забоншиносӣ;

Объекти таҳқиқи кори илмии мазкур дар заминаи корҳои анҷомдодаи муҳақиқони ватани ва хориҷӣ омода гардида аст.

Истилоҳшиносони тоҷик ба монандӣ: С. Назарзода, М, Султон, С. Ҷоматов, Г. Нуров, Ш. Каримов, Ҳ. Саидов, М.М. Бекмуродов, З.М. Мусоямов, А.И. Юсупов ва дигарон таҳқиқоти истилоҳотро дар самтҳои гуногун анҷом додаанд.

Сарчашмаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсиониро асарҳои муқоққони ватанӣ ва хориҷӣ, адабиётҳои илмӣ, фарҳангҳо, луғатҳои дузабонаи чинӣ-тоҷикӣ ва тоҷикӣ-чинӣ, сомонаҳои интернетӣ, фарҳангномаҳои истилоҳоти забоншиносӣ, мақолаҳои илмӣ, китобҳои грамматика ва дигар сарчашмаҳо ғайра ташкил медиҳанд.

Асосҳои назарии таҳқиқро дастовардҳои донишмандони хориҷиву ватанӣ, аз қабили . Назарзода, М, Султон, С.Ҷоматов, Г. Нуров, Ш. Каримов, Ҳ, Саидов, М.М. Бекмуродов, А.И. Юсупов, Гао Минкай, Ли Лэ, Пан Юнжун, Чжао Юнпин ва дигарон ташкил медиҳанд.

Навгони илмӣ таҳқиқ аз он иборат аст, ки дар он натиҷаи таҳқиқоти истилоҳи забоншиносӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва чинӣ як қатор шабоҳат ва тафовутҳо бо истифодаи истилоҳи мазкур дар забонҳои тоҷикӣ ва чинӣ муаян гардид.

Инчунин, дар таҳқиқот дар низоми луғавии забонҳои тоҷикӣ ва чинӣ бори аввал мавзӯи омӯзиши амиқтари системавии қиёсию типологӣ қарор мегирад, ки дар он хусусиятҳои луғавӣ-семантикӣ ва сохторӣ-грамматикӣ истилоҳи забонҳои мавриди омӯзиш қароргирифта ва сарчашмаҳои пайдоиши онҳо баррасӣ мешавад; бори аввал хусусиятҳои муқоисавию типологӣ дар таркиби луғавии забонҳои муқоисашаванда нишон дода шудаанд.

Мухтавои асосии диссертатсия дар 3 мақолаи муаллиф, ки дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Комиссияи олии аттестатсионии Федератсияи Россия чоп шудаанд, инъикос ёфтааст:

[1-М] Ҷанг Лей, Калимасозии истилоҳи "Сарфӣ (морфологӣ)" дар забонҳои тоҷикӣ ва чинӣ / Ҷанг Лей // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. - Душанбе. -2022 №9.-С. 69-73.

[2-М] Ҷанг Лей, Хусусиятҳои сарфию нахвӣ истифодаи истилоҳот дар забонҳои тоҷикӣ ва чинӣ / Ҷанг Лей // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. -Душанбе.-2023 №2.-С. 103-107.

[3-М] Ҷанг Лей, Имомзода М.Баррасии рушди истилоҳ дар забоншиносии тоҷик ва чин / Ҷанг Лей,Имомзода М. // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ. -2023 №1 (102). -С. 27-34.

Диссертатсия кори илмӣ баанҷомрасида буда, барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ мувофиқ аст.

Кафедраи забонҳои хориҷӣ диссертатсияи Ҷанг Лейро кори илмӣ баанҷомрасида ва муҳиму мубраме меҳисобад, ки дар сатҳи баланди илмӣ-таҳқиқотӣ таълиф шудааст ва ба ҳамаи талаботи кори диссертатсионӣ ҷавобгӯ мебошад.

Бо назардошти ин, диссертатсияи мазкурро барои ҳимоя аз рӯйи ихтисоси 10.02.20 – Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ барои дарёфти дараҷаи илми номзади илми филология тавсия менамояд.

Иштирок доштан: 13 нафар. Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор»-13 нафар, «зид»-нест, «бетараф»-нест, қарори №10 аз 20.06.2023.

И.в. мудири кафедраи забонҳои хориҷӣ
номзади илми филология,
муаллими калон
тел.: (+992) 985626919
E-mail: jovidon0909@list.ru


Маҳмадов Ҷовидон Шарифович

Мудири кафедраи забони англисӣ
ва типологияи муқоисавӣ
номзади илми филология, дотсент
Тел.: 000090403
E-mail: bakhakhush@mail.ru

Наврузшоев Баҳриддин Хушҳолович


Котиби илмӣ:
номзади илми филология,
муаллими калон
тел.: (+992) 934488439
E-mail: khudja70@mail.ru


Маҳмудов Давлатхуча Орифович

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17.
Телефон: (+992-37) 221-77-11 Факс: (+992-37) 221-48-84
E-mail: info@tnu.tjint.re@gmail.com <http://www.tnu.tj>

Имзои Ҷ. Маҳмадов, Б. Наврузшоев
ва Д. Маҳмудовро
«Тасдиқ мекунам»
сардори РК ва КМ ДМТ




Э.Ш. Тавқиев